

Referat fra møte i overvåkingsgruppen, 17. oktober 2012

Møtet ble holdt onsdag 17. oktober 2012, kl. 09:00-14:30 med videolink mellom Tromsø, Trondheim, Odda, Oslo og Austevoll. Haugesund deltok via telefon.

Navn	Institusjon
Storeng, Anne Britt	Direktoratet for naturforvaltning
Overvik, Modulf	Fiskeridirektoratet
Arneberg, Per	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Johansson, Josefina	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Lund, Vera Helene	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Ottersen, Geir	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Sunnanå, Knut	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
van der Meeren, Gro I.	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Pettersen, Camilla Fossum	Klif
Skotte, Gunnar	Klif
Grini, Olle-Morten	Klif (Miljøstatus.no)
Selvik, Ingunn	Klif (Miljøstatus.no)
Måge, Amund	NIFES
Lorentsen, Svein H.	NINA
Green, Norman	NIVA
von Quillfeldt, Cecilie	Norsk Polarinstitut
Hansen, Geir Høvik	Sjøfartsdirektoratet
Skjerdal, Hilde Kristine	Statens strålevern

Velkommen og godkjenning av dagsorden

Dagsorden godkjent.

Utsendt referat fra møtet 19. april godkjent.

1. Informasjon fra sekretariatet

a) Ny kontaktperson i sekretariatet -

Ny kontaktperson i sekretariatet er Vera Helene Lund, Havforskningsinstituttet.

b) Enkel statistikk på indikatoren-

Knut Sunnanå ga en presentasjon. Denne legges ved det referatet. Hovedpunkter er:

- Referanseperiode settes til siste 10 år før målepunktet, det samme som brukes i forvaltningsplanene. Dataene normaliseres for å gjøre det enklere å sammenligne ulike dataserier.
- Man tester om det er en signifikant trend for referanseperioden. Det brukes lineær regresjon.
- Dersom det er en signifikant trend, sjekkes det om siste års punkt ligger utenfor konfidensintervallet til regresjonslinjen. Dersom det gjør det, undersøker man om kortere trend gir en bedre fremskriving. Det utføres da en regresjon på de 5 siste år. Dersom denne er signifikant brukes den til å fremskrive neste års punkt. Dersom den ikke er signifikant brukes enten middelet av de siste 5 år eller middelet av de 10 siste år før siste år som fremskriving av neste års punkt.

- Dersom det ikke er en signifikant trend, tester man om punktet ligger utenfor 2 standardavvik fra middelverdien. Er svaret ja på dette, undersøker man om en kortere trend gir bedre fremskrivning som beskrevet over.

Det gjenstår en del arbeid på dette, blant annet å finne gode standardiserte formuleringer for å beskrive det man observerer. Et notat om temaet vil bli sendt gruppens medlemmer seinere, og det er ønske om innspill fra gruppen på dette.

Kommentarer fra gruppen:

- Norman Green
  - Kan 5 år kan være tilstrekkelig for å detektere en trend?
  - ICES sin statistikkgruppe er relevant. Den har arbeidet med analyser av trender i lange tidsserier og over 10-årsperioder. Ser også på ikke-lineære trender.
  - Det bør vurderes hvordan data ligger i forhold til tiltaksgrenser/normalnivå.
  - Det bør regnes ut utsagnskraft for trendanalysene.
- Svein-Håkon Lorentsen
  - Pga mye variasjon fra år til år i estimer, kan det være bedre å se på snitt for siste 3 år enn siste års verdi.
  - Bør man bruke et annet signifikansnivå enn 5%? For sjøfugl bruker man 10% for å kunne oppdage negative trender tidlig.

c) Utvikling av aktivitetsindikatorer

Planlagt utvikling av aktivitetsindikatorer i samarbeid med Risikogruppen. Har ikke kommet i gang med dette. Overvåkingsgruppen gjør nå dette selv i samarbeid med de institusjonene som utfører overvåkingen. Utvalget av indikatorer som skal utvikles gjøres under arbeidet med vurdering av nye indikatorer (sak 7).

d) Rapport om samarbeid med Russland

Etter arbeidsplanen skal det skrives en rapport i løpet av 2012. Arbeidet er i gang. Noen sentrale punkter

- Mesteparten av arbeidet initieres og styres gjennom den norsk-russiske fiskerikommisjonen og den norsk-russiske miljøkommisjonen.
- Også forskningssamarbeid finansiert av EU, NFR og andre kilder.
- Samarbeid gjennom ICES. Dette skiller seg noe fra det andre, siden det er multinasjonalt samarbeid og ikke kun mellom Norge og Russland.
- Også forskningssamarbeid gjennom personlige relasjoner på forskernivå.

Kommentar fra gruppen:

- Cecilie von Quillfeldt
  - Kan det være en ide å inkludere også relevant arbeid i regi av Arktisk Råd?
- Gro van der Meeren
  - Fra OSPAR ICG-cobam ønsker man å diskutere om det er overvåking/indikatorer i Barentsregionen (blant annet fra Norge-Russlandsamarbeidet) som er sammenliknbare med indikatorer i MSFD og som kan bli trukket med i evalueringen av generelle og regionalt fellesindikatorer for større regioner, som ICG-cobam har fokus på for tiden.

e) Sharepoint – Dette vil bli et arkiv for relevante dokumenter for overvåkingsgruppen, inkludert møtereferater og andre dokumenter til møtene. Det skal etableres en

mappestruktur som gjør dette enkelt og oversiktlig. De aller fleste brukerne har fått passord for å gå inn på siden. Vera sender passordene til hver enkelt.

2. Informasjon fra faglig forum for Norskehavet – Anne Britt Storeng orienterte om arbeidet med rapporten for Norskehavet. Dette foregår nå etter en oppsatt arbeids- og tidsplan.

3. Informasjon fra faglig forum for Barentshavet/Lofoten- Cecilie von Quillfeldt informerte.

- Lav aktivitet i år pga hovedfokus på Norskehavet.
- Det skal gjøres en evaluering av arbeidet med å vurdere oppnåelse av miljømålene. Fristen er 15. november.
- Planlegger en workshop om hvordan integrated assessments kan brukes i forvaltningsplanarbeidet.
- Går gjennom anbefalingene i Hav-21 (strategi for marin forskning) for å vurdere relevans for forvaltningsplanarbeidet.
- Søker å identifisere større prosjekter fra senere år som gir kunnskap om Barentshavet og Norskehavet.

4. Informasjon fra risikogruppen- Ingen fra RG var på møtet. Gruppen arbeider med rapporten om Norskehavet.

5. Overvåkingsgruppens bidrag til grunnlaget for oppdatering av forvaltningsplan for Norskehavet: Kapittel 2 i fellesrapporten-

Oppsett for kapittel 2 har vært drøftet på e-post i overvåkingsgruppen og faglig forum tidligere og er omforent. På møtet ble ansvar og tidsfrister drøftet med utgangspunkt i utsendt forslag. Det er nå som følger:

Kap 2.1 "Evaluering av tilstanden i økosystemet med fokus på endringer siden 2006/2007"
Ansvar: Overvåkingsgruppens sekretariat. Det settes ned en gruppe av personer som arbeider sammen med dette kapitlet der disse institusjonene er representert: HI, NINA, DN, NP, Klif og NIFES. Frist for første utkast er **30. november**. Frist for kommentarer på dette er **14. desember**. Frist for 2. utkast er **22. januar**. Dette behandles på overvåkingsgruppens møte **31. januar**. For kapitlene 2.3.1 og 2.3.9 gjelder frister avtalt gjennom gruppen for ytre påvirkning innen faglig forum for Norskehavet.

Kap 2.2 "Status og endringer i sårbare og verdifulle områder"

Her følger ansvar og tidsfrister det samme som i kap 2.3

Kap 2.3 "Grunnlaget for vurdering av status og endringer: Indikatorene fra overvåkingsprogrammet og andre kunnskapskilder"

For kapitlene 2.3.2 – 2.3.8 vil overvåkingsgruppens sekretariat ha ansvar for punktene:

- "Kort oppsummering av vurdering som ble gjort i 2006/2007"
- "Resultat fra indikatorene for temaet, med vekt på endring siden 2006/2007"
- "Samlet vurdering av endringer for temaet"

For punktet nedenfor (fortsatt i kapitlene 2.3.2 – 2.3.8) skal det gis innspill til sekretariatet innen **15. november**. For kapitlene 2.3.2 til 2.3.7 har HI ansvar for å få inn innspillene. DN har ansvar for innspillene til kap 2.3.8. Det er utarbeidet en instruks som kan sendes til de som skal gi innspill (vedlagt i utsendt saksdokument). Sekretariatet skriver innspillene inn i rapporten.

- Resultat fra kartlegging, forskning og annen overvåking som sier noe om utvikling i tilstand som er relevant for evaluering av oppnåelse av miljømål. Resultater fra forskning kan også innebære endringer av vår forståelse (som er relevant for vurdering av oppnåelse av miljømål), ikke bare endringer i status i seg selv. Må få frem om opplysningene har SVO-relevans.

For kapittel 2.3.1 har gruppen for ytre påvirkning ansvar for innspill og tekst

For kapittel 2.3.9 har Klif ansvar for innspill og tekst

Frist for førsteutkast på hvert av underkapitlene i 2.3.2-2.3.8 er **30. november**. Frist for kommentarer på dette er **14. desember**. Frist for 2. utkast er **22. januar**. Dette behandles på overvåkingsgruppens møte **31. januar**. For kapitlene 2.3.1 og 2.3.9 gjelder frister avtalt gjennom faglig forum for Norskehavet (frist på 1. utkast til **22. oktober**, endelig utkast i desember).

Kap 2.4

Dette vil skrives av undergruppen som har ansvar for nye indikatorer. Denne arbeidsprosessen vil gå utover våren med en mulig workshop som oppfølging tidlig høsten 2013. Frist for førsteutkast på kapittelet er 30. september. Frist for kommentarer på dette er 16. oktober (2013) og frist for endelig utkast 1. november (2013).

Kap 2.1, 2.2 og 2.3 vil også utgjøre hoveddelen i overvåkingsgruppens egen rapport, som skal avlegges 15. februar 2013. Overvåkingsgruppen skal hvert annet år rapportere om status i hvert havområde, og årets rapport vil naturlig nok ha Norskehavet som tema. I tillegg til de nevnte kapitlene, vil rapporten bestå av et innledningskapittel samt et kapittel med informasjonen om indikatorene som ligger på miljøstatus.no. Rapporten vil behandles i overvåkingsgruppens møte 31. januar.

6. Arbeid med eksisterende indikatorer

a) Evaluering av eksisterende indikatorer

De som leverer indikatorene har selv gjort en enkel evaluering på bakgrunn av et oppsett fra sekretariatet. Dette er satt sammen til en rapport som ble gått gjennom på møtet. I rapporten er indikatorene klassifisert inn i tre kategorier: (1) Indikatorer som fungerer og rapporteres i dag, (2) indikatorer som rapporteres men som må videreutvikles, og (3) indikatorer som ikke rapporteres. I rapporten er det blant annet informasjon om hva som må gjøres for å få indikatorer i kategori 2 til å fungere bedre og operasjonalisere indikatorer i kategori 3. Det er også informasjon om når på året de forskjellige indikatorene kan oppdateres.

Under møtet ble det påpekt at det er noen feil i rapporten. En revidert versjon vil derfor bli sendt ut.

b) Videre arbeid med eksisterende indikatorer

Arbeid med indikatorer i kategori 2 og 3 bør føres videre dersom dette ikke krever tilførsel av betydelige nye ressurser. Arbeid som krever betydelige ressurser, og der flere indikatorer kan konkurrere om de samme ressursene, bør ikke settes i gang nå, men vente til det er gjort en vurdering av hvilke nye indikatorer en trenger for Norskehavet og Barentshavet (se sak 7).

c) *Informasjon om et eksempel: Arbeid med indikatoren "Artssammensetning og mengde av bunndyr og fisk i forskningsbunntrål"*

Grégoire Certain (HI) orienterte om dette utviklingsarbeidet. Hovedpunkter:

- Arbeidet er pågående og ikke ferdig.
- Data er fra økosystemtoktet, stasjonsnett i norsk del av Barentshavet
- På hver stasjon registreres antall av ulike bunnavlevende arter som kommer i forskningstrål.
- Det gjøres et estimat av hvor sårbare hver enkelt art er for påvirkning fra bunntråling. Dette er basert på artenes egenskaper og hva man antar gjør dem sårbare (f eks arter som lever på overflaten er mer sårbare enn gravende arter, arter med bløt kropp er mer sårbare enn de med skall, store arter mer sårbare enn små osv).
- Basert på hvor mye der er av hver art i en lokalitet og hvor sårbare hver art antas å være, regnes det ut et estimat for hvor sårbart bunnavdyrsamfunnet i en lokalitet er for påvirkning fra tråling.
- Man har delt Barentshavet inn i ulike regioner. I hver region er det områder med høy trållaktivitet og områder med lav aktivitet (estimert fra vms-data). For noen av regionene er estimert sårbarhet lavere i områder som er trålet enn områder der vms-data viser lite trållaktivitet. Dette tyder på at trålling har hatt effekt på bunnavfaunaene; områdene er mindre sårbare fordi mengden av de mest sårbare artene er redusert av trållingen.

Kommentarer og spørsmål fra gruppen:

- Modulf Overvik:
  - Bunntrålling har foregått i mange tiår i Barentshavet. Hvordan kan man skille effekt av trålling som pågår i dag fra effekt av tidligere trålling?
- Svein-Håkon Lorentsen:
  - Livshistorievariabler kan være viktig å inkludere når en skal estimere sårbarhet.
  - Kan forskjeller i mulighet for immigrasjon til ulike områder være noe av forklaringen på at trålling ser ut til å ha satt spor i enkelte områder og i andre ikke?
- Per Arneberg
  - Ved å overvåke hvordan sårbarhet endrer seg innen ulike områder kan dette arbeidet ha et potensial til å utvikles til en effektindikator (for effekt av trålling på benthos). Effektindikatorer er ønsket innen forvaltningsplanarbeidet men er vanskelige å utvikle. Arbeidet har derfor generell interesse for utvikling av indikatorsettene i forvaltningsplanene.

d) *Rutiner for rapportering på indikatorene*

Saken ble drøftet med utgangspunkt i forslag utarbeidet av sekretariatet i overvåkingsgruppen og redaksjonen i miljøstatus.no.

- Det ble drøftet om indikatorene skal publiseres kontinuerlig gjennom året, etter hvert som nye data blir tilgjengelig. Argumenter:
  - Ved å publisere kontinuerlig, mister en mulighet til den oppmerksomheten en kan få ved å publisere alle samtidig.
  - Ved å ikke publisere oppdateringene etter hvert som data blir tilgjengelige, blir informasjon holdt borte fra miljøstatus.no. Det kan også bidra til at det ligger ulik informasjon på miljøstatus.no og andre sider dataene publiseres,

for eksempel institusjonenes egne nettsider. Det bør være mulig å skrive en oppsummering en gang i året om tilstand i et havområde og få oppmerksomhet gjennom det. Det kan da henvises til at alle indikatorene er blitt oppdatert gjennom siste året. Det vil lette arbeidet i miljøstatus.no om indikatorene oppdateres gjennom året og ikke alle på en gang.

- Gruppen konkluderte med at indikatorene skal publiseres gjennom året, etter hvert som nye data blir tilgjengelige.
- Det ble også drøftet om indikatorene bør sendes til redaksjonen i miljøstatus.no for bearbeiding før de går til overvåkingsgruppen for kommentarer (som foreslått fra sekretariatet og miljøstatus.no) eller omvendt. Argument for det siste er at det kan spare en ekstra kommentarrunde. Argumenter for det første er at det forenkler arbeidsprosessen med oppdateringene. Gruppen konkluderte med at en forsøker den førstnevnte varianten og etter en stund evaluerer om det gir merarbeid i form av en ekstra kommentarrunde.
- Det kom inn forslag om at det i tillegg til opplysning om publiseringsdato, også legges inn dato for neste oppdatering på nettsidene.

Rutinene for rapportering på indikatorene blir da:

Indikatorer som har vært rapportert tidligere:

- Overvåkingsgruppens sekretariat bestiller fra forfatter når en indikator skal oppdateres. Det sendes cc til representant fra den respektive etat i Overvåkingsgruppen.
- Forfatter leverer direkte til redaksjonen i miljøstatus
- Miljøstatus kommuniserer med forfatter om utforming av tekst med mer
- Når indikatoren er klar fra miljøstatus sin side, sendes den til overvåkingsgruppens sekretariat for en faglig innholdssjekk. I tillegg blir alle indikatorer sendt ut til overvåkingsgruppens medlemmer for en sjekk. Rent praktisk organiseres dette ved at vi samler opp de indikatorene som har blitt rapportert i løpet en måned og sender disse ut samlet. Indikatorene oppdateres nå gjennom hele året.
- Overvåkingsgruppens medlemmer og sekretariat skal ha mulighet til å kommentere på det faglige innholdet, men forfatter skal alltid ha det avgjørende ordet om innhold.
- Når en indikator er sjekket ut med overvåkingsgruppen, blir den publisert på miljøstatus.no

Indikatorer som ikke har vært rapportert tidligere blir først sendt til overvåkingsgruppens sekretariat for en gjennomgang før de sendes til redaksjonen i miljøstatus.no. Deretter samme prosedyre som over.

7. Arbeid med nye indikatorer

Her ble det orientert fra undergruppen som arbeider med nye indikatorer. For utfyllende informasjon vises det til referat fra siste møte i denne gruppen, som var sendt ut til møtet.

Hovedpunkter:

- Det arbeides med utgangspunkt i at indikatorene skal kunne brukes til å vurdere om miljømålene i forvaltningsplanene er oppnådd eller ikke.
- Spørsmålet er: Hvordan kan eksisterende indikatorer brukes for å vurdere måloppnåelse og hvilke nye indikatorer er det evt bruk for?
- Dette blir vurdert for miljømålene i forvaltningsplanene for Barentshavet/Lofoten og Norskehavet.

- I tillegg ser gruppen på relevante mål blant de overordnede nasjonale miljømålene (fra St. prop. 1, 2012) som ikke er sammenfallende med målene i forvaltningsplanene. Dette for å være forberedt på eventuelle endringer i miljømålene i forvaltningsplanene ved senere revisjoner.
- I løpet av høsten 2012 samler gruppen inn informasjon om hvordan eksisterende indikatorer kan brukes i målevalueringen og hvilken informasjon det er bruk for i tillegg. Evalueringen av prosessen med målevaluering i faglig forum for Barentshavet vil bli brukt som innspill her.
- Fra slutten av februar begynner gruppen arbeidet med å vurdere hvilke nye indikatorer det er bruk for. En rekke mulige indikatorer har tidligere blitt identifisert eller utviklet gjennom ulike prosessene, og man vil vurdere hvilke av disse indikatorene som kan fylle behovene for målevalueringene i forvaltningsplanene. Prosessene er:
  - Overvåkingsgruppens workshop om nye indikatorer for Barentshavet i 2010
  - Prosjektet om felles norsk-russisk miljøovervåking av Barentshavet
  - Circumpolar Biodiversity Monitoring Programme
  - MOSJ
- I mai skal det være klart et forslag til nye indikatorer. Det må foretas en prioritering av forslagene. Det blir også bli vurdert om det er behov for en workshop. Den vil i så fall bli avholdt i september 2013.
- Konklusjoner trekkes i løpet av høsten og danner grunnlaget for kap 2.4 i fellesrapporten for Norskehavet (se sak 5)

Klif ønsker at man også skjeler til hva som legges opp til av indikatorer under EUs havstrategidirektiv (MSFD). Klif orienterte om at Norge koordinerer seg med Sverige og Danmark og samarbeider om felles indikatorer for Skagerrak og at dette er viktig på grunn av langtransporterte tilførsler. Ut over dette hadde Overvåkingsgruppen ingen merknader til undergruppens arbeid og planen for videre prosess.

8. Oppdatering av arbeidsplan

Planen ble gjennomgått. Revidert arbeidsplan vil bli lagt på sharepoint.

9. Eventuelt

Ingen punkter

Neste møte

Torsdag 31. januar 2013 hos Klif i Oslo. Vi tar sikte på å møtes fysisk.